

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ AKADEMİK ÖZYETERLİK ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Şule FIRAT DURDUKOCA¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının akademik özyeterlik algılarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir. Araştırma betimsel bir çalışma olup tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma için gerekli olan veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan “kişisel bilgi formu” ve Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Akademik Özyeterlik Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 260 sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Veriler; t testi, F testi ve Scheffe testi kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının akademik özyeterlik algılarının öğretim türü değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ise anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özyeterlik, akademik özyeterlik, sınıf öğretmeni adayları.

ANALYSIS OF ACADEMIC SELF-EFFICIENCY BELIEFS OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHER CANDIDATES USING DIFFERENT VARIABLES

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate whether the academic self-efficiency beliefs of elementary school teacher candidates differ significantly according to their gender, year of study in university, and time of the day they go to school. The study is descriptive, and survey method was used for data collection. The data were collected, using the personal information form prepared by the researcher and Academic Self-Efficacy Scale which was translated into Turkish by Yılmaz, Gürçay and Ekici (2007). The sample of the study is 260 elementary school teacher candidates. The data were analyzed using t-test, F test and Scheffe test. The results showed that elementary school teacher candidates' academic self-efficiency beliefs did not change significantly according to the time of the day they go to school, but they changed significantly in accordance with gender and class level.

Key words: Self-efficiency, Academic self-efficiency, Class-teacher candidates.

---

¹ Doktora Öğrencisi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Tel: 0505 593 95 40. sufirat@stu.inonu.edu.tr

1. GİRİŞ

Geleceğin nitelikli bireylerinin yetişmesi bugünün nitelikli öğretmenlerinin yetişmesine bağlıdır. 21. yüzyılda öğretmen adaylarının sahip olmaları gereken nitelikler kapsamında ele alınan önemli kavramlardan biri de özyeterlik kavramıdır.

Özyeterlik kavramı, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'na dayanmaktadır (Morgil, Seçken ve Yücel, 2004). Bandura'ya göre özyeterlik; bireyin belli bir performansı göstermek amacıyla gerekli olan etkinlikleri organize edip, uygulama kapasitesine olan inancıdır (Bandura, 1995, 2). Özyeterlik, bireyin bir problemi çözebilmek veya bir görevi başarıyla tamamlamak için bilgi ve becerilerini organize etme ve uygulamaya dökme kabiliyetine olan güvenidir (Eccles ve Wigfield, 2002).

Günümüzde çeşitli düzeylerde bilgi ve beceriye sahip olmak ile sahip olunan bu bilgi ve becerileri belirli bir amaç doğrultusunda uygulamaya koyabilmek arasında önemli farklılıklar olduğu bilinmektedir. Bireylerin sahip oldukları bilgi ve becerileri, amaçları doğrultusunda kullanabileceklerine dair algıları özyeterlik inancı olarak açıklanmaktadır. Olumlu özyeterlik inancının motivasyonu artırdığı, yeni ve zor görevlerle başa çıkabilmeyi sağladığı ve çaba harcamaya istekli kıldığı; olumsuz özyeterlik inancının ise kişinin kendi inisiyatifi ile davranmamasına ya da yapılan bir işi sonuçlandırmadan bırakmasına neden olduğu bildirilmektedir (Yılmaz, Gürçay ve Ekici, 2007).

Bandura'ya göre bireylerin özyeterlik inançları hakkında bilgi edinebilmek amacıyla özyeterlik inancının dört kaynağından yararlanmak gerekmektedir. Bu kaynaklar (Bandura, 1994, 71-81; Maddux ve Gosselin, 2003, 223):

Başarılı Performanslar: Başarılar, bireylerin kişisel yeterlikleri hakkında güçlü bir inanç oluşturunca özyeterlik algıları sağlam bir şekilde oturmadan meydana gelen başarısızlıklar ise bireylerin kişisel yeterliklerine olan inançlarını olumsuz etkiler. Bazen insanların başarısız olmaları, daha sağlam amaçlar doğrultusunda çalışmalarını konusunda onları kamçılar ve başarılı olma duygusu yeterlik duygusunu güçlendirebilir. Birey, başarılı olmak için ne yapması gerektiğinin farkına vardıkdan sonra, güçlüklerle göğüs germeye devam eder ve gerileme, ilerleme ile sonuçlanır.

Dolaylı Öğrenme: İnsanlar kendileri ile benzer niteliklere sahip olduğunu düşündükleri diğer insanların başarılarını gördüklerinde, kendilerinin de başarılı olabileceklerine dair yeterlik algıları yükselebilir. Benzer şekilde; kendilerine yakın niteliklere sahip olduklarını düşündükleri insanların yüksek performans sergilemelerine rağmen başarısız olduklarını gördüklerinde ise yeterlik algıları zayıflayabilir. Bireylerin özyeterlik algıları, örnek aldıkları kişilerin kendilerine olan benzerliği ile güçlü oranda etkilenmektedir. Şöyle ki; birey örnek aldığı kişinin niteliklerinin kendi niteliklerine bezer olduğu kanaatine varmışsa bu örnek alınan kişinin başarısızlığı ya da başarıları bireyin kendisinin de başarılı ya da başarısız olacağı konusunda önemli bir ikna edici unsur oluşturmaktadır.

Dolaylı öğrenme, bireylerin kendi kapasitesi hakkında sosyal bir standart oluşturmasını olarak sağlamaktadır. İnsanlar örnek aldıkları kişilerin başarılarını gördükçe onlar gibi olmak için çaba sarfedeceklerdir. Olumlu yöndeki bu çaba özyeterlik inancını yükseltecektir.

Sözel İkna: Başarılı bir performans ortaya koyabilmek amacıyla bireylerin sözel olarak cesaretlendirilmesi, özyeterlik algılarında artış sağlayabilir. Sadece sözel ikna yolu ile bireylerin özyeterlik algılarını artırmak aslında çok zordur. Yeterlik algısında görülen olağan dışı artış, bireylerin sergiledikleri çabaların düş kırıklığı ile sonuçlanmasına sebebiyet verebilir. Ters durumda yani yeterlik algısında olağan üstü bir gerileme görüldüğünde ise bireyler yetenezsiz olduklarına inanırlar, farklı aktivitelerde bulunma eğilimi gösteremezler, zorluklarla başa çıkma

çabaları söner. Bireylerin özyeterlik algılarını olağan ölçülerde güçlendirmek için bireylerin pozitif yönde sözel olarak cesaretlendirilmeleri gerekmektedir.

Duygusal Durum: İnsanların ruhsal durumları özyeterlik algılarına olan inançlarını etkilemektedir. İnsanlar genellikle sergilemiş oldukları kötü performanslarını, zihinsel yorgunluklarına ve strese bağlamaktadırlar. Zor ve güç gerektiren aktiviteler içerisinde bulunan bireylerde, aşırı yorgunluk görülmekle birlikte fiziksel güçsüzlüğün de beraberinde getirdiği ağrı ve sancılar baş göstermektedir. Bu durum özyeterlik inancının azalmasına neden olmaktadır. Özyeterlik inancının artması için bireylerin strese sebebiyet veren davranışlarını azaltmaları ve negatif duygularını değiştirmeleri gerekmektedir.

Özyeterlik alanında yapılan çalışmalar çoğunlukla matematik özyeterliği, fen bilgisi özyeterliği, duygusal özyeterlik, akademik özyeterlik, sosyal özyeterlik gibi alanlara odaklanmaktadır (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006). Bu doğrultuda akademik özyeterlik; bir öğrencinin akademik bir görevi başarıyla tamamlayabilmek için sahip olduğu yeteneklerine olan inancı (Zimmerman, 1995, 202) şeklinde tanımlanmaktadır. Akademik özyeterliği özyeterlik teorisine dayandıran Bandura'ya göre ise akademik özyeterlik; bireyin akademik bir konu alanında başarılı olabileceğine dair inancıdır (Bandura, 1997).

Akademik özyeterliğin özellikleri Zimmerman tarafından şu şekilde sıralanmaktadır (Ekici, 2005):

1. Özyeterlik kişinin fiziksel ya da psikolojik özellikleri vb. kişisel niteliklerini değil, bir işi gerçekleştirme yeteneği konusundaki yargılarını içermektedir.
2. Yeterlik inancı, çok boyutlu olup farklı alanlarla bağlantılıdır. Bu nedenle, matematik özyeterlik inancı, İngilizce özyeterlik inancından farklıdır.
3. Özyeterlik ölçümleri duruma bağlıdır. Örneğin, bir öğrenci yarışmacı bir sınıfta işbirliğinin öne çıkarıldığı sınıfa nazaran öğrenme konusunda daha düşük yeterlik gösterebilir.
4. Özyeterlik ölçümleri performansı için belirlenen doğru ölçütlere bağlıdır. Kıyaslama da farklı ölçütler ve normlar dikkate alınmaz.

Son yıllarda yapılan çalışmalar yüksek akademik özyeterliğin öğrencilerin akademik yaşantılarında önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Pajares, 1996; Pajares ve Graham, 1999; Schunk, 1991; Schunk, 1995). Shell, Murphy ve Bruning (1989) tarafından yapılan çalışmada okuma ve yazma görevlerini başarma ile özyeterlik ve sonuç beklentisi arasında önemli bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Vrugt (1996) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin sınav notları hakkında olumlu duygular beslemelerinde özyeterlik ve sınıf arkadaşları ile kurduğu düşük düzeyli sosyal benzerlik önemli bir yere sahiptir. Düşük düzeyli sosyal benzerlikten kasıt, öğrencilerin kendilerini daha az başarılı olan öğrencilerle karşılaştırarak kendi sınav notları hakkında olumlu bir duygu geliştirmeleridir.

Vrugt, Langereis ve Hoogstraten (1998) tarafından Hollanda'da yapılan çalışmada yüksek zekâya sahip üniversite öğrencilerinin akademik özyeterliklerinin sınav performansı üzerinde önemli bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Lent, Brown ve Larkin (1986) tarafından yapılan çalışmada da akademik özyeterlik düzeyi yüksek olan öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde akademik özyeterlik inancı ile ilgili yapılan çalışmaların genel olarak üç kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler; özyeterlik inancının akademik başarı ve performans üzerindeki etkileri ile ilgili araştırmalar, özyeterlik inancının meslek seçimine olan etkileri ile ilgili araştırmalar ve öğretmenlerin özyeterlik inançları ile öğretimde gerçekleştirdikleri uygulamaları konu alan araştırmalardan oluşmaktadır (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006). Bu çalışmada da, bireylerin akademik temellerinin atıldığı ilköğretim kurumlarında görev

yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının akademik özyeterlik algılarını çeşitli değişkenler açısından inceleyerek yukarıda sıralanan kategorileri genişletmek amaçlanmıştır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının akademik özyeterlik algılarının cinsiyete, sınıf düzeyine ve öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının cinsiyete göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretim türüne göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir araştırma olup tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli; geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1998, 77). Araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile hazırlanmıştır. İlişkisel tarama; iki ve daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 1998, 81).

2.2 Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini; 2009–2010 öğretim yılı güz döneminde, İnönü Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Programı birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören 410 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu ise, belirlenen evrenden katmanlı (tabakalı) rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilmiş 260 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katmanlı (tabakalı) rastlantısal örnekleme yönteminin temelini, evreni türdeş (homojen) alt katmanlara ayırmak sonra da her katmandan ağırlığına göre belli bir sayıda eleman alarak örnekleme oluşturmaktır (Bal, 2001, 120). Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf ve öğretim türlerine göre dağılımları Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Örneklem Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ve Öğretim Türlerine Göre Dağılımları

Öğretim türü	Sınıf Düzeyleri				Toplam
	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf	
Normal Öğretim	45	33	31	25	134
İkinci Öğretim	39	31	33	23	126
Toplam	84	64	64	48	260

2.3 Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğretmen adaylarının kişisel bilgilerine ilişkin veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgiler Formu” ile akademik özyeterliğe ilişkin veriler ise Jerusalem ve Swarzer (1981) tarafından geliştirilen ve Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlama çalışmaları yapılarak geçerliği ve güvenilirliği incelenen “Akademik Özyeterlik Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa (n=68)

güvenirlilik değeri .87, Yılmaz, Gürçay ve Ekici tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin Cronbach Alfa (n=672) güvenirlilik değeri .79 olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmada ölçeğin pilot uygulaması 150 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüş, elde edilen Cronbach Alfa (n=150) güvenirlilik değeri .68 olarak bulunmuştur.

2.4 Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan veriler “Statistical Package For The Social Science SPSS 15.0” paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde; t testi, F testi ve Scheffe testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler için anlamlılık “0,05” düzeyinde kabul edilmiştir.

1. Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular, sırayla ilgili alt problemlere göre sunulmuş ve analiz sonuçlarına göre yorumlanmıştır.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyete Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasındaki Farklılık

Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının cinsiyete göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyete Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasında Fark Olup Olmadığını Belirten t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Kız	149	20,77	3,34	258	2,27	0,02
Erkek	111	21,77	3,68			

Tablo 2’ye göre anlamlılık düzeyi $p=0,02$; $p<0,05$ olduğundan sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının cinsiyete göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu fark erkek öğrencilerin ($\bar{X} = 21,77$) lehinedir.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasındaki Farklılık

Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Anova testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasında Fark Olup Olmadığını Belirten Analiz Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark (Scheffe)
Gruplar arası	255,03	3	85,01	7,34	0,00*	1-2
Gruplar içi	2965,16	256	11,58			2-3
Toplam	3220,19	259				2-4

Tablo 3’e göre anlamlılık düzeyi $p=0,00$; $p<0,05$ olduğundan sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1. sınıf ($\bar{X}=21,26$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=19,60$) arasında 1. sınıf lehine, 2. sınıf ($\bar{X}=19,60$) ile 3. sınıf ($\bar{X}=21,84$) arasında 3. sınıf lehine, 2. sınıf ($\bar{X}=19,60$) ile 4. sınıf arasında ($\bar{X}=22,34$) arasında 4. sınıf lehine anlamlı fark görülmüştür.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Türüne Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasındaki Farklılık

Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretim türlerine göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Türüne Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasında Fark Olup Olmadığını Belirten t Testi Sonuçları

Öğretim türü	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Normal öğretim	134	21,09	3,37	258	0,50	0,61
İkinci öğretim	126	21,31	3,69			

Tablo 4'e göre anlamlılık düzeyi $p=0,61$; $p>0,05$ olduğundan sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretim türüne göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

2. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular bağımsız değişkenlere göre ayrı ayrı ele alınıp yorumlanmıştır.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyete Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasındaki Farklılık

Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının cinsiyete göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu fark erkek öğrencilerin ($\bar{X} = 21,77$) lehinedir.

Bireylerin özyeterlik ve akademik özyeterlik düzeyleri hakkında yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda kadınların erkeklere göre daha düşük düzeylerde yeterlik algılarına sahip olduğu görülmüştür (Schunk, ve Pajares, 2002, 10). Busch (1995) tarafından öğrencilerin özyeterlikleri ve akademik performansları üzerinde cinsiyet faktörünün etkisini incelemeyi amaçlayan çalışmada, kadınların erkeklerden daha düşük düzeyde özyeterlik algısına sahip olduklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde, Bong (1999) tarafından "Akademik Özyeterlik Algısını Etkileyen Faktörler: Cinsiyet, Etnik Yapı, Uzmanlık Alanı" adlı çalışmada erkek öğrencilerin akademik alanda özyeterlik algılarının kadınlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen sonuçların ilgili alanyazındaki bazı çalışmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. Alanyazında bu genel bulgu ile çelişen bazı çalışmalar da bulunmaktadır (Blake ve Lesser, 2009; Schunk ve Lilly, 1984, Zeldin ve Pajares, 2000, Shyu ve Huang, 1999).

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasındaki Farklılık

Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu fark; 1. sınıf ($\bar{X}=21,26$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=19,60$) arasında 1. sınıf lehine, 2. sınıf ($\bar{X}=19,60$) ile 3. sınıf (21,84) arasında 3. sınıf lehine, 2. sınıf ($\bar{X}=19,60$) ile 4. sınıf arasında ($\bar{X}=22,34$) arasında 4. sınıf lehinedir. Bu durumda; 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının 2. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre, 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının 2. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre, 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının da 2. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre akademik özyeterlik algılarının daha fazla olduğu söylenebilir. Aytunga (2009) tarafından "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Akademik Özyeterlik İnançlarının İncelenmesi" adlı çalışmada dördüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının akademik özyeterlik inançlarının alt sınıflarda öğrenim görenlerin özyeterlik inançlarından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Sınıf düzeyleri farklılaştıkça akademik özyeterlik düzeylerinin de farklılaşmasının nedenleri arasında öğretmen adaylarının içinde buldukları öğrenim dönemi itibari ile aldıkları dersler gösterilebilir. Birinci sınıfa yeni başlayan öğretmen adayları henüz temel düzeydeki dersleri (Türkçe, matematik, fizik vb) aldıklarından akademik özyeterlik düzeyleri yüksek olabilir. Çünkü üniversiteye yeni başlayan bir öğretmen adayı yakın zamanda geçirmiş olduğu Öğrenci Seçme Sınavı'nı başarıyla sonuçlandırmak adına temel dersler ile ilgili önemli bir bilgi birikimine sahiptir. Birey bu bilgi birikimine güvenmiş olabilir, dolayısıyla akademik özyeterlik düzeyi bu güvene bağlı olarak yükselebilir.

Sınıf düzeyleri yükseldikçe öğretmen adayları, alan bilgisi derslerini almaya başlamaktadırlar. Özellikle son sınıf öğrencileri okudukları bölüm itibari ile ihtiyaç duydukları temel dersler ve alan bilgisi derslerinin büyük çoğunluğunun bilgisine sahiptirler. Yeterli bilgiye sahip olmanın vermiş olduğu güven sonucu dördüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının akademik özyeterlik inançları yükselmiş olabilir. Üredi ve Üredi (2006) tarafından yapılan "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyetlerine, Buldukları Sınıflara ve Başarı Düzeylerine Göre Fen Öğretimine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması" adlı çalışmadan elde edilen bulgular, bu görüşü destekler niteliktedir. Bu çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin Fen öğretimine ilişkin özyeterlik inançları üçüncü sınıf öğrencilerinin özyeterlik inançlarından daha yüksektir. Sınıf öğretmeni yetiştirme programı incelendiğinde, Fen Bilgisi Öğretimi derslerinin üçüncü sınıf düzeyinde alınması gereken bir ders olduğu görülmektedir. Üçüncü sınıfta bu dersle yeni karşılaşan bir öğretmen adayı ile dördüncü sınıfta bu dersi almış olan öğretmenin adayının akademik özyeterlik inançları, bilgi eksikliğinin vermiş olduğu güvensizlik veya ders hakkında gerekli bilgiye sahip olmanın vermiş olduğu güven neticesinde farklılaşmış olabilir.

Araştırmanın bu alt boyutundan elde edilen sonuçlar Altunçekiç, Yaman ve Koray (2005) tarafından yapılan "Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmanın sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Altunçekiç, Yaman ve Koray (2005) tarafından yürütülen çalışmada, sınıf öğretmenliği programında okuyan öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri yükseldikçe fen öğretimine ilişkin özyeterlik inanç puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak da alt sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının henüz bu dersi almadıklarından özyeterlik düzeylerinde düşüş olduğu, üst sınıflara doğru alan bilgileri arttıkça öğretmen adaylarının kendilerine güven duygularının geliştiği; dolayısıyla özyeterlik inançlarının arttuğu sonucuna varılmıştır.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Türüne Göre Akademik Özyeterlik Algıları Arasındaki Farklılık

Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretim türüne göre akademik özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Sınıf öğretmenliği programının normal öğretim ve ikinci öğretim türlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının Öğrenci Seçme Sınavı'nda almış oldukları puanlar arasında yüksek düzeyli bir farklılık olmaması, öğretmen adaylarının aldıkları dersler arasında da bir farklılık olmaması, akademik özyeterlik algılarında bir farklılık yaratmamış olabilir.

3. ÖNERİLER

1. İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Programı ikinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının akademik özyeterlik algılarının artırılması amacıyla, bu sınıf düzeyi için geliştirilmiş olan lisans programlarının yeniden gözden geçirilmesi önerilmektedir.
2. Literatürde öğrencilerin akademik özyeterlik algısı ile akademik başarıları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu dair bilgiler mevcuttur. Gelecekte yapılacak çalışmalarda sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının akademik

özyeterlik algılarının akademik başarıları üzerindeki etkisi araştırılabilir.

3. Bu çalışma, sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür. Gelecekte benzer çalışmalar farklı branşlarda öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde yürütülebilir.
4. Bu çalışmada akademik özyeterlik algısına etki ettiği düşünülen üç faktör (cinsiyet, sınıf düzeyi, öğretim türü) incelenmiştir. Gelecekteki çalışmalarda motivasyon, stres, KPSS başarısı gibi faktörlerin de akademik özyeterlik algısına etkileri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, A. & Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Öz-Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Öğrenim Türü ve Üniversitelerine Göre İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 98-110.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. & Koray, Ö. (2005). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma. (Kastamonu İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 93-102.
- Aytunga, O. (2009). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Akademik Özyeterlik İnançlarının İncelenmesi*. VIII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Eskişehir.
- Bal, H. (2001). *Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.
- Bandura, A. (1994). Self-Efficacy. In V. S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior* (Vol. 4), New York, Academic Press.
- Bandura A.(1995). *Self-Efficacy In Changing Societies*. New York, Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1997). *Self efficacy: Exercises of Control*. New York, Freeman.
- Blake S. & Lesser, L.(2009). *Exploring the relationship with academic self-efficacy and middle school students' performance on a high-stakes mathematics test* <http://www.allacademic.com/meta/p115408-index.html> (erişim tarihi: 04.03.2010, sa:14.45)
- Bong, M.(1999). Personal Factors Affecting the Generality of Academic Self-Efficacy Judgments: Gender, Ethnicity, and Relative Expertise. *The Journal of Experimental Education*, 67(4), 315-331.
- Brehm, S.S., & Kassın, S.M. (1996). *Social Psycholog*. Houghton Mifflin, Princeton, NJ.
- Busch, T. (1995). Gender Differences in Self-efficacy and Academic Performance Among Students of Business Administration. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 39, (4) 311 – 318.
- Eccles, J., & Wigfield, A. (2002). Motivational Beliefs, Values and Goals. *Annual Review of Psychology*, 53, 109-132.
- Ekici, G. (2005). Biyoloji Özyeterlik Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 85-94.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Larkin, K.C. (1986). Self-Efficacy In The Prediction of Academic Performance and Perceived Career Options. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 265-269.
- Maddux, J. E. & Gosselin, J. T. (2003). Self Efficacy. in Mark L Leary, June Price Tangney (Ed). *Handbook of Self And Identity* (Part 3). New York, Guilford Press.
- Morgil, İ., Seçken, N. & Yücel A. S. (2004). Kimya Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 62-72.
- Pajares, F. (1996). Self-Efficacy Beliefs in Academic Settings. *Review of Educational Research*, 66, 543-578.
- Pajares, F., & Graham, L. (1999). Self-Efficacy, Motivation Constructs, and Mathematics Performance of Entering Middle School Students. *Contemporary Educational Psychology*, 24, 124–139.
- Schunk, D.H., & Lilly, M.W. (1984). Sex Differences in Self-Efficacy and Attributions: Influence of Performance Feedback. *Journal of Early Adolescence*, 4, 203-213.
- Schunk, D. H. (1991). Self-Efficacy and Academic Motivation. *Educational Psychologist*, 26, 207–231.
- Schunk, D. H. (1995). Self-Efficacy, Motivation, and Performance. *Journal of Applied Sport Psychology*, 7, 112–137.
- Schunk, D.H. & Pajares, F. (2002). The Development of Academic Self-Efficacy. In a. Wigfield, J.S. Eccles. *Development and Achievement Motivation*. California, Academic Press.
- Shell, D. F., Murphy, C. C., & Bruning, R. H. (1989). Self-Efficacy and Outcome Expectancy Mechanisms in Reading and Writing Achievement. *Journal of Educational Psychology*, 81, 91-100.
- Shyu H. & Huang, L. (1999). The Relation of Academic Self-efficacy to Academic Outcomes for Senior High School Students. *Journal of Education and Psychology*, 22 (2) , 267 - 294 .
- Üredi, İ., Üredi, L. (2006). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyetlerine, Buldukları Sınıflara ve Başarı Düzeylerine Göre Fen Öğretimine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması*. <<http://www.istekyaşam.com/edu7/>>. (erişim tarihi: 04.03.2010, sa:19.43)

- Vrugt, A. J., Langereis, M. P., & Hoogstraten, J. (1997). Academic Self-Efficacy and Malleability of Relevant Capabilities As Predictors of Exam Performance. *The Journal of Experimental Education*, 66, 61-72.
- Yılmaz, M., Gürçay, D. & Ekici, G. (2007). Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 253-259.
- Zeldin, A. L., & Pajares, F. (2000). Against the Odds: Self-Efficacy Beliefs of Women in Mathematical, Scientific And Technological Careers. *American Educational Research Journal*, 37, 215-246.
- Zimmerman, B. J.(1995). Self-Efficacy and Educational Development. in a. Bandura (Ed). *Self Efficacy in Changing Societies*. New York, Cambridge University Press.